

САДРЖАЈ

Модели пиштоља CZ M75
ЧЕШКА ЗБРОЈЕВКА 2

Савремени развој лаких
летелица (2)
**КОРИШЋЕЊЕ ТРЕЋЕ
ДИМЕНЗИЈЕ У БОРБИ** 7

Италијански вишецевни
ракетни лансер Firos
**ЛАТИНСКА
ПРАКТИЧНОСТ** 14

Турска оклопна средства
АЛТАЈ – БУДУЋИ ТЕНК 17

Корисне ратне импровизације
**ХЕРОЈИ ИЗ ДРУГОГ
ПЛАНА** 23

Авион МиГ-23 са нашим
ознакама
**РАТОВИМА ОБЛИКОВАНА
СУДБИНА** 27

Уредник прилога
Мира Шведић

ЧЕШКА ЗБРОЈЕВКА

Чешки пиштољ CZ M75 модерно је оружје великог капацитета оквира, врхунске ергономије и одличног окидања. Један је од најзаступљенијих савремених борбених пиштоља. Успешно је надвладао и надживео многе моделе пиштоља који су се појавили на тржишту и после њега из најчувенијих фабрика широм света.

Међу најпознатијим фабрикама које и дан-данас успешно производе пиштоље знане свим љубитељима оружја на свету је и данашња чешка, некадашња чехословачка, „Збројевка“. Фабрика је радила и за време Дугог светског рата, а главна експанзија уследила је по његовом завршетку. Веома су познати многи модели њиховог стрељачког оружја, а једна од најуспешнијих пиштоља јесте „збројевка М75“. После легендарног Colt M1911, то је најинтересантнији и најпопуларнији пи-

штољ на свету и копира се у више од двадесет земаља света (по лиценци али и директним плагирањем).

Због тадашњег комунистичког система, ова генијална конструкција остала је без било какве патентне заштите, тако да га је клонирао и копирао ко год је хтео. Најпопуларније CZ M75 моделе „клонирали“ су IMI (Jerihon-941, Израел), „Tanfoglio“ (TZ-75, TZ-90, T-95, Италија), „Sarsilmaz“ (M2000, Турска), ITM (AT-88, Швајцарска), „Sfinga“ (Mod.2000, Швајцарска), „Norinco“ (NZ-75, Кина), „Sprim-Springfield“ (P9, САД).

Новине

Давне 1968. тадашња чехословачка влада доноси одлуку о развоју новог службеног пиштоља за полицију и за војску. На чело развојног тима постављен је искусни инжењер Франтишек Куцки (František Koucky), који (са братом и остатком тима) није имао лак задатак. Захтеви су били високи, а један од њих био је оквир повећаног капацитета. Тада је то постојало код само неколико модела пиштоља у свету, међу њима Browning HP35 и S&W Mod 59, који су истовремено имали и DA/SA систем окидања. Италијанска „Beretta“ тек је била у фази развоја свог чувеног модела M92. Већина произвођача проширила је капацитета оквира на најједноставнији начин – проширењем рама за прихватање оквира повећаног капацитета. Чеси су одустали од те варијанте и кренули испочетка.

Конструкторски тим је одлучио да позајми од неких тада успешних модела пиштоља поједине делове, па је рукохват узет са HP35, који пружа високу удобност, има готово савршену ергономију, а што је најбитније, упркос повећаном капацитету, оквир није проширен. За систем рада и унутрашњост пиштоља избор је пао на најквалитетнији серијски пиштољ свих времена SIG P210. Овим су добили на прецизности и тачности пиштоља. Сигурносни систем преузет је од Browning-а, а са легендарног Colt M1911 узета је кочница (механичка) која се изузетно брзо активира, а истовремено допушта безбедно ношење запетог и законченог пиштоља са метком у цеви. То му је у великој мери омогућило да освоји симпатије Американаца, који преферирају ношење оружја у оваквом стању. Када је пиштољ укочен није могуће повлачење навлаке уназад (популарно репетирање пиштоља). О стању кочнице, односно њеном положају, јасно говори индикатор, изказан у облику црвене тачке, која се налази изнад саме полуге кочнице – када је откочена, јасно је видљива.

Ипак, и конструкторски тим је додао револуционарне новине пиштољу. До тада су сви пиштољи који су располагали окидањем двоструке акције копирали пионирске конструкције примењене још на предратном Walther P38. Механички гледано, то решење веома је

Капацитет оквира

Пиштољ користи двореди оквир, капацитета 15 метака калибра 9 mm Luger/Parabellum, док је касније тај број нарастао на 16 код стандардног модела CZ M75. Када је реч о CZ M75 Compact капацитет је 13 метака, као и у калибру .40S&W. За цивилно тржиште Америке израђује се и CZ M75 са капацитетом од 10 метака у калибру .45 ACP.

једноставно и врло поуздано. Конструкторски тим сматрао је да тај систем може да се унапреди. Уведена је двострука преносна полуга, која је имала знатно бољу геометрију, добијено је краће и лакше окидање, а што је најважнији – глатак и уједначен ход окидача у двоструком и у једноструком ходу. Сила окидања сасвим је пристојна.

Цев је хладно кована и располаже са шест жлебова и поља који имају десни смер увијања.

У изради су коришћени најквалитетнији материјали од челика, а пажљива израда са високом толеранцијом учинили су да CZ M75 постане један од најзаступљенијих борбених пиштоља тог времена, чак и саданашњице. То је до-

казао. Успешно је надвладао и надживео многе моделе пиштоља који су се појавили и после њега из најчувенијих фабрика широм света.

Реч је о модерном оружју великог капацитета оквира, врхунске ергономије и одличног окидања. Пиштољ користи двореди оквир капацитета 15 метака калибра 9 mm Luger/Parabellum, док је касније тај број нарастао на 16 код стандардног модела CZ M75. Када је реч о CZ M75 Compact, капацитет је 13 метака, као и у калибру .40S&W. За цивилно тржиште Америке израђује се и CZ

M75 са капацитетом од 10 метака у калибру .45 ACP.

Дуготрајан је и веома поуздан, чак и приликом коришћења муниције различитих произвођача и карактеристика. После испаливања последњег метка из оквира, навлака остаје у задњем положају, односно како га они зову „фиксном отвореном положају“.

Привидна лакоћа

Цео пиштољ израђен је од челика и има масу од 1.000 грама, али се захваљујући изузетном балансу оружја, ергономском облику и самом углу рукохвата, стиче утисак да у руци држите оружје много мање масе. Ергономија рукохвата је таква да је већини стрела-

ца, без обзира на величину шаке, веома погодан за руковање. Међутим, одличан утисак ергономије рукохвата квари завршна обрада, односно пластична облога рукохвата, која је у почетку деловала грубо и није лепо пријањала у шаци стрелца.

Појавом првог модела настали су мали проблеми, јер калибар 9 mm Luger/Pargellum није био усвојен као службени (службени у Варшавском пакту био је 9 mm Макаров) па је оружје прво било предвиђено за извоз. Чим је то законски регулисано, први модел је одмах усвојен и уведен у службено наоружање чехословачке полиције. Поред њих, многе земље и државе САД, те неке савезне институције и агенције користе један од модела CZ M75. Данас се у наоружању полиције налази компакт верзија CZ 75 P-01.

Светлост дана угледао је 1975. и у службену употребу усваја се наредне године, кад почиње и серијска производња. Поред тога што је био предвиђен за службено оружје, конструкторски тим много је полагао и на извозне успехе.

Код свих стандардних модела сви делови су израђени од веома квалитетног челика, док је код неких компактних модела рам пиштоља од легуре алуминијума (што смањује укупну тежину оружја). Најпознатији такви модели су CZ M75D Compact и CZ M75 P-01. Због примене веома квалитетног челика који процентуално има мало више угљеника, завршна обрада класичним брунирањем није се показала на првим моделима као најсретније решење, што је од власника – корисника захтевало додатни напор око одржавања оружја. На тим моделима се показао и веома висок степен спољног лошег утицаја на само оружје. После ових почетних модела прелази се на примену „печеног лака“, док се на данашњим моделима појављује и полимерна завршна обрада, те се отпорност на спољне услова умногоме повећава, што те моделе изједначавају са осталим на тржишту. Наравно, фирма нуди и моделе у INOX верзији (мат хром), а и duo-top (рам inox – навлака брунир).

На почетку је пиштољ CZ M75 израђиван машинском обрадом од једног комада челика док се касније технологија производње променила и тако се

сада производе техником обраде одливака микро лива. Ова новија технологија израде јесте јефтинија, али се поставља питање квалитета јер многи сматра-

ју да су први модели били много квалитетнији.

Фиксни нишани

Сви модели располажу ниским, фиксним и великим борбеним нишанима, који су јасно и лако уочљиви и којима се лако нишани. Ниједан нишан не може да се помера. Тај систем нишана назива се 3DOT (3 тачке) и омогућава групе погодака прецизном паљбом далеко изнад стандарда за један службени пиштољ. Само су код модела CZ 75 P-07 Duty, CZ 75 Shadow, CZ 75 Kadet и CZ 75 Champion задњи нишани подесиви по правцу и по висини, што веома добро утиче на тачност и прецизност оружја.

Предности и мане

Производња је сваке године расла, а са њом и ситније модификације, дораде. Најзначајније модификације настају почетком осамдесетих када поред савреног система кочења оружје добијају још један, унутрашњи сигурносни систем кочења – блокадом ударне игле. Овај систем обезбеђује већу сигурност од нежељеног опаљења метка у цеви инерционим кретањем ударне игле, нарочито у случају пада пиштоља на чврсту подлогу у случају да обарач није повучен до краја. Према захтевима неких полицијских служби, производи се и модел са полугом за спуштање напетог ударача у предњи положај (популарно „декокер“), уместо класичне кочице. Сви ти модели доби-

јају слово „В“, као на пример CZ M75 B или CZ M75 BD...

Нови модел – CZ 75 Auto излази из фабрике 1992. године. Искључиво је намењен припадницима полиције и војске. Први модели разликовали су се од осталих само у дужини цеви, која је видно вирила из навлаке, и по томе што се на раму, испред заштитника обараче, налази специјално лежиште на који се поставља оквир (окренут наопачке) и она служи као предњи рукохват. Продужена цев је на себи имала шест отвора који су служили као интегрални компензатор трзаја. Најновији модели овога пиштоља имају цеви класичне дужине. Тај пиштољ има регулатор паљбе са којим може да се дејствује јединачном, односно рафалном паљбом. Приликом рафалне паљбе теоретска брзина гађања је ни мање ни више него 1.000 метака у минути.

Један од твораца модерне школе борбеног пуцања Џеф Купер (Jeff Cooper) сматра да CZ M75 представља најбољи пиштољ на свету, са једном једином маном – да је калибар 9 mm Para слаб метак. Да би се на америчком тржишту успешно продавао чешки пиштољ, CZ M75 модификује се и настаје сасвим нови под ознаком M97, али у калибру .45 ACP.

После почетног успеха конструкцијски тим наставља рад јер константно усавршава свој модел. Слушају примедбе и захтеве не само тржишта већ и фабричког ИПСЦ тима који бележи врхунске резултате тим пиштољем.

Поред свих тих одличних особина, пиштољ има и мање недостатке. Један од највећих недостатака који иритира искусне стрелце је да после притиска на дугме утврђивача оквира, оквир не испада из рукохвата већ

За потребе полиције

За потребе полиције прво је конструисан модел CZ 75 D, који скоро да није ни угледао светлост дана, а већ је доживео неколико модификација (CZ 75 Police). Наиме, постао је тежи, завршна обрада је мат црне боје, обарача је такође црна, нишани су опремљени са трицијумским цевчицама, рукохват и дно оквира је обложено гумом, има индикатор напуњености оружја (метак у цеви), а дугме утврђивача оквира може се монтирати и на десну страну. Такође, располаже алком на коју се монтира сигурносни канап, који се причвршћује за опасач и спречава губљење оружја.

Верзија CZ 75D Compact

Модел CZ 75 P-07

остаје у њему, те је потребно да стрелац другом руком извуче ослобођени оквир и замени га са другим. Мало је чудно јер произвођач у приручнику за употребу оружја наводи да оквир након притиска на дугме утврђивача оквира излази из рукохвата 5 до 10 mm, те се може одстранити другом руком. Други недостатак су двојне команде на већини модела тог пиштоља, а трећи, и може се рећи задњи, јесте као и код сваког модерног пиштоља – ниски профил навлаке. Наиме, у почетку, а и у случајевима брзог повлачења навлаке, могуће је да рука склизне са нарецканог дела навлаке, али се тај недостатак може елиминисати успешним вежбањем.

Расклапање пиштоља је веома једноставно и лагано. Није потребан никакав посебан алат.

Модели

Опште је познато да ако неки модел на светском захтевном тржишту наоружања добро прође, следи његово усавршавање, дотеривање и шминкање за следећи модел који се разликује од претходног само у неким малим детаљима. Таква је случај и са CZ 75, који је на опште изненађење прихваћен широм света.

Основни модел чувеног пиштоља који је из почетног калибра 9x19 Para прерастао у калибар 9x21 само из разлога да би се могао појавити на тржиштима земаља где је калибар 9x19 Para забрањен за цивилну употребу, као на пример у Италији. Поред тога, велику популарност доживео је и у калибру .40 S&W, где се оружје разликује само у мало већем габариту рукохвата, али и у томе да су водећи жлебови на телу рукохвата и навлаци постављени целом својом дужином.

Модел CZ 75 B идентичан је са основним, а разликује се само у томе што је на њега монтирано пасивно обезбеђење ударне игле. Тај осигурач пушта ударну иглу у предњи положај само када се обарача повуче кроз у задњи положај. Овај осигурач се у задње време све чешће тражи као обавезни део на моделима који се појављују на тржишту САД. Осигуравајући механизам требало би да спречи случајно опаљење метка приликом пада пиштоља са велике висине. Ти

модели се лако препознају јер је на задњем делу тела рукохвата имају механичку кочницу.

Као и претходни модел CZ 75 BD располаже словом „В“ и има пасивни осигуравајући механизам ударне игле (Firing pin Block). Поред ове налази се још једна полуга, негде на средини самог рукохвата. Притиском на ту полугу (према доле), ослобађа се ударач (ако је у запетом положају) и одлази у горњи положај, али не долази у контакт са ударном иглом. Након тога постоји могућност револверског опаљења (повлачећи обарачу, запиње се ударач и долази до окидања). Тај систем пружа сигурност код оружја када је метак у цеви, а ударач у предњем положају.

Ни модел CZ 75 DAO не разликује се много од почетног. Највећа разлика јесте

Тактичко техничке карактеристике CZ 75		
Калибар	9x19 mm Luger и 9x21 mm IMI	.40 S&W
Капацитет оквира	16	12
Механизам за окидање	Double Action (75B) и Double Action Only (75DAO)	
Нишани	фиксни	
Дужина	206 mm	
Ширина	35 mm	
Висина	138 mm	
Тежина	1.000 g	
Дужина цеви	120 mm	
Цев	хладно кована	
Кочница	мануелна – ударач	
Корице	гумене	
Завршни финиш	никлован, бруниран, двобојни и црни полимер	

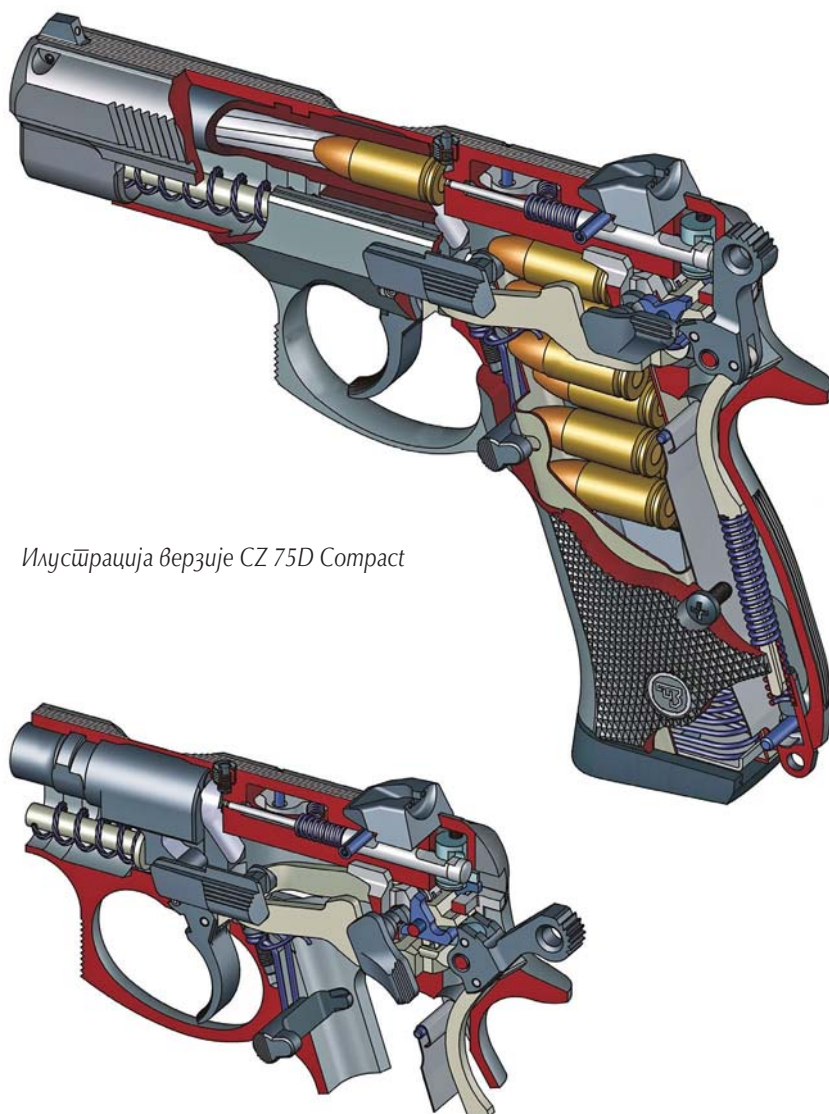
у механизму за окидање – овај модел располаже само револверским начином окидања („double action only“). То значи да приликом дејства навлака враћа ударач у задњи – доњи положај – али не остаје ту већ се враћа напред у горњи положај, али без окидања. Да би се опалило из пиштоља потребно је да стрелац повлачи обарачу у задњи положај, при чему долази до запињања обараче и

до окидања. Тај систем веома је популаран међу полицајцима у Америци јер принцип рада једноставан – повуци обарачу да би метак опалио. Када се узме у обзир и велики капацитет оквира, затвара се круг око једног савршеног пиштоља.

Модели CZ 75 Compact и Semicompact првенствено су намењени за скривено ношење оружја испод гардеробе – за личну одбрану. Тако се, на пример, код Compact модела навлака и цев краћи чак за 20 mm, док је рукохват са оквиром скраћен за 10 mm у односу на опште мере стандардног модела CZ 75. И поред тога, у оквир стаје знатна количина муниције – 13 метака 9 mm Para, односно 9x21. Код Semicompact модела, пак, само је навлака краћа, а димензије рукохвата остала су исте као и код стандардних модела, па је и капацитет оквира остао исти. Наравно, сви ти модели пиштоља могу да користе и оквире капацитета 15–16 метака, али тада оквир вири из рукохвата.

Пиштољ CZ 85 је потпуно идентичан са CZ 75, осим ситнијих детаља на рукохвату, који омогућавају лако и једноставно руковање са обе руке. Недостатак су команде које се налазе ван габарита оружја па веома лако каче опрему или одећу. Модели CZ 85 В и CZ 85 опремљени су пасивним осигуравајућим механизмом ударне игле, а Combat верзија располаже нископрофилним подешавајућим задњим нишаном. ■

Иштван ПОЉАНАЦ
(У наредном броју: Остали модели)

Илустрација верзије CZ 75D Compact